

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Teologická fakulta

Katedra pedagogiky

## Bakalářská práce

Podpora zájmu dětí o historii jejich regionu v doprovodných  
programech Husitského muzea v Táboře

Vedoucí práce: Mgr. Anna Dudová

Autor práce: Kateřina Nimrichtrová

Studijní obor: Pedagogika volného času

Ročník: III.

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury. Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., v platném znění, souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě (v úpravě vzniklé vypuštěním vyznačených částí archivovaných Teologickou fakultou) elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

26. března 2019

.....  
Kateřina Nimrichtrová

Děkuji vedoucí bakalářské práce Mgr. Anně Dudové za projevenou trpělivost, za cenné rady, připomínky a metodické vedení práce.

Obsah	
Úvod	5
1 Muzejní pedagogika a výchova ke vztahu ke kulturně historickému dědictví	7
1.1 Muzejní pedagogika – mladý obor s hlubokými kořeny	7
1.1.1 Pohled do historie muzejní pedagogiky	7
1.1.2 Výchova a vzdělávání v muzeu jako edukační proces	9
1.1.3 Hra jako efektivní způsob výuky nejen v muzeu	12
1.1.4 Zážitek až na prvním místě	13
1.2 Výchova ke vztahu ke kulturně historickému dědictví	15
2 Edukace v Husitském muzeu v Táboře	18
2.1 Edukační činnost jako významná součást koncepce Husitského muzea	18
2.2 Muzejní pedagog v Husitském muzeu a jeho náplň práce	21
2.3 Doprovodné programy Husitského muzea	22
2.4 Cíle programů Husitského muzea v návaznosti na kurikulární dokumenty českého vzdělávacího systému	23
3 Jednotlivé doprovodné programy Husitského muzea a podpora zájmu dětí o historii regionu, ve kterém žijí	27
3.1 Neporazitelní husité	27
3.2 Boží bojovníci	30
3.3 Heydrichiáda	31
3.4 Galerijní programy	33
3.5 Sobotníci	34
Závěr	37
Seznam použitých zdrojů	39
Abstrakt	43
Abstract	44

## Úvod

Každým rokem roste počet lidí, kteří věnují část svého volného času návštěvě muzea a účasti na jeho doprovodných programech (NIPOS. Statistika kultury 1998–2016). Nacházejí zde nejenom zábavu, ale také poučení. Muzea jakožto instituce vytvářející historickou paměť mají na trhu s volným časem velmi specifické postavení. Návštěvníkům nabízejí především setkání s autentickými předměty, což jim dodává punc výjimečnosti. Přesto však stejně jako všechna ostatní zařízení, která nabízejí kulturní a kulturně-vzdělávací služby, musí stále hledat nové cesty, jak se lidem přiblížit.

Velké procento muzejních návštěvníků tvoří děti a mládež (JAGOŠOVÁ, JŮVA, MRÁZOVÁ, 2010: 61). Souvisí to s rozvojem muzejní pedagogiky, jejímž úkolem je především reprodukovat poznatky vyplývající ze samotné funkce muzea jakožto instituce, která zkoumá, zprostředkuje a vystavuje hmotné a nehmotné doklady o člověku a jeho prostředí za účelem studia, vzdělávání, výchovy a potěšení. Dle etického kodexu muzeí je jejich významným úkolem rozvíjet svou výchovně-vzdělávací úlohu a působit na co nejširší vrstvy obyvatelstva, na jehož území vykonávají svou činnost. Nedílnou součástí této výchovně-vzdělávací role je součinnost s místní komunitou a péče o její přírodní a kulturní dědictví (Profesní etický kodex ICOM pro muzea, 2006).

Zájem o muzejní pedagogiku, a to nejen u nás, ale i ve světě, souvisí s tzv. edukačním obratem, kdy dochází ke znovuobjevení vzdělávacího potenciálu muzejních i uměleckých sbírek. S tím však kromě rozšíření nabídky různorodých programů pro veřejnost souvisí také prezentace muzea směrem ven, vnitřní i vnější komunikace, public relations a samozřejmě i marketing (srov. JAGOŠOVÁ, JŮVA, MRÁZOVÁ, 2010: 25). Cílem veškerého snažení je co nejlépe zprostředkovat edukační obsahy výstav a expozic, ale také výsledky samotné výzkumné činnosti muzejních pracovníků.

V návaznosti na rámcové vzdělávací programy si dnešní muzea kladou za cíl utvářet povědomí o historii a tradicích regionu, ve kterém děti žijí. Prostředkem k dosažení tohoto cíle jsou různé formy doprovodných programů včetně edukačních programů pro školy, se kterými spolupracují. S vytvořením pracovní pozice muzejního pedagoga se také v Husitském muzeu v Táboře výrazně rozšířila nabídka doprovodných programů pro veřejnost všech věkových kategorií. Zároveň se rozvinula specifická spolupráce přímo se školami. Portfolio stálých lektorských programů reflektovalo zaměření muzea na husitství a život ve středověku, aktuální edukační aktivity pak zohledňovaly dění ve společnosti, významná výročí či témata krátkodobých výstav.

Předmětem této práce jsou možnosti muzejní edukace při utváření pozitivního vztahu dětí a mládeže k historii místa, ve kterém žijí, potažmo k dějinám jako takovým. Cílem je popsat vybrané aktivity Husitského muzea s ohledem na možnosti těchto činností podpořit zájem dětí o historii regionu, ve kterém žijí, a budovat vztah ke kulturnímu dědictví. Je při tom nutné vycházet z obecných prostředků a postupů muzejní pedagogiky.

Úvodní kapitola bude věnována seznámení s edukačním potenciálem muzeí a galerií. V centru zájmu bude muzejní pedagogika obecně, její vznik a rozvoj, prostředky, předmět. Vymezíme si rovněž pojem kulturně historické dědictví a proč je důležité k podobným hodnotám vychovávat.

Druhá část popisuje historii a současný stav muzejní edukace v Husitském muzeu. Podobně jako v jiných muzeích i tady si doprovodné programy hledaly svoje místo, stejně tak se postupně formovala a specifikovala náplň práce muzejního pedagoga. V rámci střednědobého plánování se muzejní edukaci dostává pevného místa až v roce 2010. Velký posun dopředu, a to především v oblasti spolupráce muzea a školy, znamenalo zařazení Husitského muzea do projektu Ministerstva školství a tělovýchovy s názvem Vzdělávací programy paměťových institucí do škol.

Třetí část směřuje k popisu jednotlivých doprovodných programů Husitského muzea. Zaměřuje se především na specifikaci, přes jaké cíle, metody a obsahy lze zájem účastníků těchto programů o historii jejich regionu podpořit a rozvinout.

Práce čerpá především z děl odborníků na muzejní a galerijní pedagogiku, jako je Petra Šobánková, Lucie Jagošová či Kateřina Tomešková (například ŠOBÁŇOVÁ, P., *Edukační potenciál muzea* JAGOŠOVÁ, L., JŮVA, V., MRÁZOVÁ, L. *Muzejní pedagogika: metodologické a didaktické aspekty muzejní edukace*, TOMEŠKOVÁ, K., *Otevřená klenotnice poznávání: didaktické analýzy edukačních programů Muzea Komenského v Přerově*). Mezi zásadní zdroje patří také publikace Vladimíra Jůvy *Dětské muzeum* (2004). V neposlední řadě je pracováno s tituly z oblasti pedagogiky volného času a pedagogiky obecně. Pojmem kulturně historické dědictví a výchovou k těmto hodnotám se ve svých pracích zabývají Hana Havlůjová, Dušan Foltýn či František Parkan (například PARKAN, F. *Výchova ke vztahu ke kulturně historickému dědictví*, FOLTÝN, D., HAVLŮJOVÁ, H. *Kulturní dědictví a udržitelný rozvoj místních komunit*). Mezi zdroje jsou zařazeny též střednědobé koncepce činnosti a rozvoje Husitského muzea v Táboře.

# 1 Muzejní pedagogika a výchova ke vztahu ke kulturně historickému dědictví

## 1.1 Muzejní pedagogika – mladý obor s hlubokými kořeny

*„Muzeopedagogika je nově se rozvíjející pedagogická disciplína, zkoumající všechny aspekty využívání muzeí a v nich uchovávaných sbírek pro výchovně-vzdělávací činnost.“*

Takto definuje muzejní pedagogiku Pedagogický slovník (PRŮCHA, VALTEROVÁ, MAREŠ, 1995). Petra Šobáňová (2012:159) formuluje muzejní pedagogiku jako *„pedagogickou disciplínu, jež se vědeckými metodami zabývá muzejní edukací, resp. edukačními procesy probíhajícími v muzeu či v návaznosti na muzejní sbírky.“*

V průběhu času se muzea vždy větší či menší měrou zabývala výchovou a vzděláváním. Přesto někteří odborníci edukační funkci muzeím upírají. Nejčastějším argumentem pro jejich teorii je zneužití muzeí pro propagandistické účely v průběhu dvacátého století (srov. ŠOBÁŇOVÁ, 2012: 177). Tento důvod však nemůže obstát, vezmeme-li v úvahu, že podobně byly v rámci moderních diktatur zneužity všechny instituce. Muzea se již od svého vzniku významně podílejí na lidské edukaci a není pochyb, že jsou výchovnou institucí ze samé své podstaty.

### 1.1.1 Pohled do historie muzejní pedagogiky

Muzejní pedagogika je poměrně mladým vědním oborem. Jeho historie sahá do druhé poloviny dvacátého století, kdy se formuje jeho předmět, metodologie, obsahy. Muzejněpedagogické aktivity však spadají do samotného počátku muzejnictví, neboť muzea ze samé podstaty své existence plní kromě sbírkotvorné funkce také funkci vzdělávací. Edukační potenciál muzeí si plně uvědomovali pedagogičtí velikáni jako John Dewey či Jan Amos Komenský. Učitel národů vnímal zásadní vypovídající hodnotu sbírkových předmětů a ve svých úvahách plánoval dokonce zřízení jakési instituce, která by plnila jak muzejní, tak i vzdělávací funkce pro co nejširší vrstvy veřejnosti (srov. JAGOŠOVÁ, JŮVA, MRÁZOVÁ, 2010: 22). Dewey zašel ještě dál, když se pokoušel zřídit muzeum, ve kterém viděl *„akumulovanou zkušenost celého lidstva“*, přímo ve škole (Tamtéž: 25). Přestože k této symbióze nikdy nedošlo a škola i muzeum si zachovaly svoji svébytnost, význam Deweye byl pro další rozvoj muzejní pedagogiky klíčový a svými východisky položil základy vzniku budoucích dětských muzeí (Dětské muzeum

popisuje Vladimír Jůva ve své knize *Dětské muzeum – edukační fenomén pro 21. století* jako inovativní hybrid mezi muzeem, školou a volnočasovou institucí, který navazuje a tvůrčím způsobem rozvíjí impulzy především pedagogického, psychologického a muzeologického odkazu mnoha tisíciletí).

Za otce muzejní pedagogiky můžeme považovat postavu Samuela Quiccheberga. Tento osobní lékař vévody Albrechta V. se od mládí věnoval sběratelství a už v roce 1565 ve své muzeologické příručce načrtl program, ve kterém je kladen důraz mimo jiné i na edukační stránku muzea. Jeho slova o výchovném a vzdělávacím cíli muzea jako místa zprostředkujícího praktické poznatky jsou dodnes v moderní muzejní pedagogice skloňována (srov. JŮVA, 2004: 101).

Také v českých zemích můžeme sledovat velmi bohatou muzejní tradici. Za vůbec první oficiální muzeum na našem území se považuje Slezské muzeum v Opavě založené v roce 1814. Společně se svým předchůdcem, Pražským muzeem přírody (V roce 1775 byla iniciativou Ignáce Antonína rytíře Borna a jeho přítele hraběte Františka Josefa Kinského instalována v pražském Klementinu sbírka přírodnin a díky dnům určeným pro vstup veřejnosti se tak stala prvním českým veřejným muzeem.), byla obě zařízení určena primárně ke vzdělávacím účelům. Postupně se i další vznikající muzea stávala centry výchovné, vzdělávací a osvětové činnosti. Edukační funkci muzea akcentovaly významné osobnosti českého muzejnictví, jako byl František Palacký, Antonín Frič či Kliment Čermák, jehož činnost je spjata s muzeem v Čáslavi. Čermák sám učil na různých typech škol a považoval za velmi důležité podněcovat v mladých lidech zájem o národní památky a národní kulturní dědictví vůbec (srov. ŠOBÁŇOVÁ, 2012: 121–122).

K rozsáhlé transformaci muzeí směrem k moderní vědecké a zároveň kulturně výchovné instituci dochází v první polovině dvacátého století. Spolupráce se školami, zejména s nižšími stupni, se však rozvíjí velmi pomalu. Muzea si stále drží pozici vznešeného a vážného ústavu. Teprve po válce jsou muzejníci nabádání k otevření se laické veřejnosti, která by tak mohla čerpat ze studnice poznání uchované ve sbírkách. Apel je kladen na názornost, přehlednost a doplňování potřebných informací k vystavovaným sbírkovým předmětům. Po převratu v roce 1948 se muzea stávají nástrojem propagandy a organizovanou součástí výchovy socialistického člověka. Navzdory tomuto zneužití edukačního potenciálu muzeí, dochází k vytvoření jasné koncepce, která počítá kromě sbírkotvorné a výstavní činnosti také s doprovodnou vzdělávací činností. Nejde tedy už jen o pasivní schopnost muzejních sbírek a expozic vychovávat a vzdělávat, ale o aktivní zapojení muzeí do edukačního procesu. Z roku 1959



pochází také první zákon o muzeích a galeriích (Zákon č. 54/1959 Sb. o muzeích a galeriích), který definuje muzeum mimo jiné jako ústav využívající sbírek ke kulturní a osvětové činnosti.

V devadesátých letech u nás celý muzejní fenomén nebývale ožívá a s ním i volání po muzejní edukaci, která je už v západním světě zcela běžná. Konstituuje se vědní obor, vycházejí první odborné publikace a v muzeích začínají postupně působit muzejní pedagogové. I menší muzea si uvědomují důležitost prezentace edukační funkce muzea a mimo jiné i spolupráce se školami. Mezi významné počiny zasahující do oboru muzejní pedagogiky patřily ministerstvem kultury vyhlášené akce jako Mezinárodní den muzeí či Dny evropského dědictví nebo také řada projektů podporujících trend aktivizace, komunikativnosti a vzdělávacích aktivit muzeí a galerií v Čechách. Mezi nejvýznamnější patřil bezesporu projekt Brána muzea otevřená, který odstartoval dlouhodobý hlubší zájem o edukační potenciál muzeí a především o jeho aktivní využívání (srov. ŠOBÁŇOVÁ, 2012: 142–152).

Rozvoj celosvětové muzejní pedagogiky zcela zásadně ovlivnily nové reformní směry v pedagogice. K zásadním apelům patřilo mimo jiné také zapojení muzeí a dalších kulturních institucí do systematické spolupráce se školou. Muzeum bylo chápáno jako alternativní vzdělávací zařízení, které významně rozšiřuje možnosti lidského učení, a to především díky disponování autentickým a názorným potenciálem. Vnímání muzea jako otevřeného prostředí, které specifickým způsobem podporuje procesy učení, představuje dodnes výzvu modernímu pojetí muzejní edukace (srov. JAGOŠOVÁ, JŮVA, MRÁZOVÁ, 2010: 25–28).

### **1.1.2 Výchova a vzdělávání v muzeu jako edukační proces**

*„Úloha muzeí v soudobé edukaci je tak zcela mimořádná, protože pomáhají vysvětlit současnost i predikovat budoucnost. Zde především tkví podstata edukačních možností muzea.“* (JŮVA, 2004: 20).

Doprovodné programy v muzeu zahrnují širokou škálu činností, které si kladou za cíl zaujmout a vytvořit pozitivní vztah mezi návštěvníkem a institucí. Jejich podstatou je předávat informace zábavnou formou, často se zapojením interaktivních forem vzdělávání, napodobování technologií, experimentu, inscenace apod. (srov. VYBÍRAL, 2015: 22). Toto spojení zábavy a poučení je podstatou tzv. edutainmentu. (Tento výraz vznikl spojením anglických slov education a entertainment).

Základem muzejní pedagogiky je práce s předmětem. V muzeu se střetává obecná didaktika se specifickou didaktikou muzejní, která logicky vychází ze samé podstaty muzea jakožto instituce vytvářející historickou paměť. Muzejně pedagogická praxe při tom musí vycházet z muzealizačních procesů. Ne každý předmět je uznán za muzeálii, aby mohl reprezentovat svoji dobu a prostředí. Při zprostředkování předmětů veřejnosti je třeba vyzdvihnout i samotný důvod, proč je to právě tento předmět, který byl vybrán, aby reprezentoval svoji dobu a prostředí, z něhož vychází. Pro docenění této volby je nutné rozšířování onoho poselství sbírkového předmětu tak, aby se mohlo proměnit ve skutečnou informaci o světě. V tom tkví podstata zprostředkování a interpretace. Už sama výstava se stává edukačním médiem. Na to však má navazovat prezentační didaktika s aktivní účastí muzejního pedagoga či dalších pracovníků muzea (srov. VYBÍRAL, 2015: 25–27).

Při lektorských programech pro školy, které jsou navázány na expozice a výstavy muzea, je nezbytné, aby vycházely z vystavovaných předmětů a informací s nimi spojených. Proces setkání s těmito předměty a jejich správné vnímání pak adekvátně podpořit (například vyvolat pocit zvědavosti, touhu po odhalování tajemství apod.). Informace, které pedagog sděluje, musí být vždy přesné a podložené. Z tohoto důvodu je velmi užitečná spolupráce muzejního pedagoga s dalšími zaměstnanci muzea, jako jsou kurátoři výstav, historici, archeologové apod. Výhodou muzejní komunikace je tzv. face to face teaching, které je mimo jiné schopné okamžité reakce na potřeby návštěvníka (srov. VYBÍRAL, 2015: 29–30).

U tvorby doprovodných programů je důležitá příprava. Oproti běžnému plánování pedagogů ve škole má však muzejní edukace svoje specifika. Opakující se programy pro školy musí být vycizelovány do nejmenších podrobností, jednorázové masové akce jsou naopak plánovány pro nejširší publikum a přizpůsobují se jeho aktuální poptávce. Někde uprostřed stojí programy k aktuálním výstavám či programy vlastivědných vycházek. Ve všech případech však platí, že příprava je předpokladem účinného vedení výuky během samotného programu. Chris Kyriacou (2004: 31) považuje při přípravě edukačních programů za klíčové tyto prvky:

- Výběr výukových cílů;
- výběr činností a rozvržení edukačního programu – výběr charakteru činností, jejich pořadí a časové rozvržení, výběr didaktických pomůcek;
- příprava pomůcek – příprava edukačních materiálů, vzorových příkladů, kontrola techniky, nácvik technologie postupu, který chceme demonstrovat;

- rozhodnutí o způsobu hodnocení – jak budeme hodnotit práci zapojených návštěvníků a jak posoudíme, zda bylo dosaženo stanovených cílů.

S těmito body souvisí kladení si otázek, jako například „jakými prostředky chci dosáhnout cíle“, „jaké výchovné možnosti se mi nabízejí“ či „kolik času si jednotlivé fáze edukačního programu vyžádají“. K vyšší efektivitě a úspěšnosti programu vede uplatňování konstruktivistických zásad. Především je třeba navázat na něco, co už návštěvník zná, aby si s tím mohl nové poznatky spojit (srov. DOLÁK, HOLMAN, JAGOŠOVÁ a kol., 2014: 72–74).

Konstruktivistické pojetí výuky podporuje tvořivé myšlení, práci dětí ve skupinách, méně teorie a drilu. Při výuce se manipuluje s předměty, v případě muzea jde o autentické předměty a především jejich repliky. Ty hrají při práci s dětmi, ať už jde o školní edukační programy či o doprovodné programy k výstavám a na další různá témata, nezastupitelnou roli. Exponát zavřený ve vitrině je často vnímán jen jako artefakt bez dalších souvislostí. Přiznané zuby času, minimální retuše a zásahy restaurátorů kvůli zachování autenticity předmětu navíc znemožňují vidět předmět v podobě, kterou měl v době svého vzniku. Dobře udělaná replika naopak ukáže skutečný dobový vzhled i způsob používání, který si návštěvníci mohou i sami vyzkoušet. Tyto pomůcky pomáhají navodit atmosféru doby i místa, a tím usnadňují efektivnější osvojování podávaných informací (srov. POLÁKOVÁ, 2010: 16).

*„Edukační procesy jsou všechny takové činnosti lidí, při nichž dochází k učení na straně nějakého subjektu, jemuž je exponován nějakým jiným subjektem přímo nebo zprostředkovaně (textem, technickým zařízením aj.) určitý druh informace.“* (PRŮCHA, 1997: 59). Z této definice vyplývá, že většinu muzejních doprovodných programů lze nazvat edukačními procesy. Pro práci muzejních pedagogů je stěžejní humanistická koncepce pojetí výchovy a vzdělávání. Více než ve školním prostředí je v rámci muzejní edukace důležité vnímat pedagoga jako pomocníka, podporovatele a průvodce cestou poznání.

Nejčastější formy muzejní edukace mají rysy neformálního vzdělávání, to znamená, že probíhají mimo formální vzdělávací systém. Jsou založeny na podněcování zážitků, na interakci s muzejními objekty učení, na vlastním zkoumání, na rozvoji a podpoře kreativity a také na systematické spolupráci se školami. Při tvorbě jednotlivých programů je třeba zřetelně definovat vzdělávací obsah, a to nejen vzhledem k charakteru muzea, ale především ve vztahu k základním kurikulárním dokumentům (viz kapitola 2.4.), (srov. DOLÁK, HOLMAN, JAGOŠOVÁ a kol., 2014: 7–9).

Muzejní edukace navíc koreluje se současným trendem celoživotního vzdělávání, kdy je žádoucí, aby jedinec nepovažoval svoje v mládí dosažené vzdělání za ukončené a aby byl po celý život ochoten učit se novým věcem. Pro tyto účely je muzeum ideálním místem.

### 1.1.3 Hra jako efektivní způsob výuky nejen v muzeu

Už Jan Amos Komenský věděl, že hra je ideální způsob, jak žákům zprostředkovat různé obsahy vyučování. Hra provází lidstvo od samého počátku jeho bytí. Seriózní zájem o tento typ aktivity však odstartovala až kniha Johanna Huizingy *Homo ludens*. Tento kulturní historik se totiž začal tématem zabývat optikou vědce. V průběhu zkoumání tohoto oboru došlo mimo jiné k vyvrácení mylné představy, že svět her je světem pouze dětským. Hra totiž není pouze privilegiem dětí a zasahuje do našich životů stále více a podstatněji (srov. GOTTLIEB, KLIPCOVÁ, 2007: 6–10).

Skutečnost a hra jsou vzájemně propojeny, jedno i druhé se snažíme pochopit prostřednictvím zkoumání jejich vzájemného vztahu. Pro pedagogy a muzeology je hra prostředkem k porozumění světu, pojítkem mezi dneškem a minulostí, zrcadlem spojujícím reálné s nereálným, s možností nahlédnout do krajin, které jinak zůstávají skryty. Hrou se učíme, uvolňujeme a zároveň soustředíme k věci. V muzejním prostředí je hra metodou, jak zaujmout, zprostředkovat a interpretovat téma (srov. GOTTLIEB, KLIPCOVÁ, 2007: 15–18).

Roger Caillois (2007: 19) přiřazuje hře několik charakteristik, které jsou pro ni typické:

- Svobodu, díky níž hráč nemůže být ke hře nucen, aniž by pozbyla povahy přitažlivé a radostné zábavy;
- vyčlenění z každodenního života;
- nejistotu výsledku hry a zároveň invenci, jíž je necháván zásadní prostor;
- absenci produktivity, neboť při hře nejsou vytvářena žádná hmotné hodnoty;
- fikci doprovázenou vědomím alternativní reality;
- podřízenost pravidlům, které v dané hře platí a jsou pro všechny zúčastněné totožné.

Zásadním prvkem hry je zaujatost. To z ní činí vděčný prostředek muzejní komunikace. Využívat při tom můžeme jak hru agónického typu (hra založená na principu soutěže, zápasu, boje, soupeření; vítězství je podmíněno schopnostmi a úsilím hráče; soupeření musí mít svá pevně stanovená pravidla), tak „hraní si“ na principu nápodoby. V muzejním prostředí se díky genu loci, vhodným replikám a didaktickým pomůckám daří dětem rychle dostat „do role“. Historické události si mohou „odžít“ na vlastní kůži, což jim zajistí daleko úspěšnější uchování v paměti. Podle Ebbinghausovy křivky zapomínání si většina lidí pamatuje deset procent z toho, co čtou, dvacet procent z toho, co slyší, třicet procent z toho, co vidí, padesát procent z toho, co slyší a vidí, sedmdesát procent z toho, co řeknou, a devadesát procent z toho, co dělají (srov. NAKONEČNÝ, 1998: 398). V porovnání s výkladem o husitském válečnictví se hra na vojáka polního vojska ukazuje jako účinnější metoda zvládnutí obsahu edukačního programu, stejně jako dobrodružná výprava po stopách táborského sochaře Jaroslava Duška zaujme děti více než listování jeho monografií.

#### **1.1.4 Zážitek až na prvním místě**

Zážitková pedagogika je v oblasti muzejní edukace hojně využívána. Patří mezi aktivizující metody, které jsou založeny na emocích a silných prožitcích, jež usnadňují trvalejší uchování nově nabytých poznatků.

Německý sociolog Gerhard Schulze nazval současnou západní společnost společností zážitku. Člověk vymaněný z nutnosti boje o přežití klade největší důraz na zážitek, jakožto nutný prvek pro budování sociálního povědomí. Pro mladé lidi jsou zážitky klíčové, ať už jde o zážitky spojené s posloucháním hudby, zážitky zprostředkované sportem, tancem nebo hrou (srov. SCHULZE, 1993: 15–22).

Zážitek je hojně využíván jako nástroj moderní pedagogiky, a to nejen v oblasti volného času. Podstatou je smyslové vnímání a vlastní zkušenost. Zážitkové přístupy umožňují prožít si učivo na vlastní kůži a díky emocionálnímu zabarvení lépe uložit do paměti. Principy zážitkové pedagogiky lze podle Vladimíra Smékala a Mojmíra Vážanského (1995: 133–134) shrnout do deseti bodů:

- Pedagogika zážitku umožňuje v prostředí chudém na podněty, získávat bezprostřední zkušenosti, které jsou celistvé a obsahují racionální a emocionální aspekty, ale současně prezentují volnost v jednání.

- Získané zkušenosti nejsou odtrženy od reality, naopak mají konkrétní všední vztah.
- Prožitá zkušenost, navazující na dřívější zážitky, je zachycena nejen zevně a objektivně, nýbrž bývá jedincem zevnitřněna a prohloubena, což vytváří předpoklad trvalého vlivu zážitků.
- Nové zkušenosti mají charakter vážnosti: požadavky na člověka jsou skutečné, poněvadž situace vyžadují rozhodnutí a okamžité jednání a neposkytují možnost se situace zbavit.
- Formy pedagogiky zážitku vytvářejí příznivé předpoklady učení se sociálnímu chování tím, že eventuální skupinové konflikty jsou ihned patrné, ale také mohou být záhy poznány, pochopeny a bezprostředně překonány.
- Pedagogika zážitku přispívá k rozšíření individuálního obzoru kontrastními zkušenostmi daleko od všedního dne (avšak ve všedním vztahu) srovnáním sebe sama se členy kolektivu, podobně jako se dříve nabytými zkušenostmi a osvojenými modely řešení konfliktů.
- Zážitkové pedagogické činnosti podporují osobní rozvoj získáním limitních zkušeností. K tomu náleží střetnutí s vlastním organismem, reflexe obvyklých vzorců rolí a schémat chování, stejně tak vypořádání se s méně známými životními situacemi.
- Ke klíčovým momentům pedagogiky zážitku patří akcent na jednání a přímou empirii proti pouhému mluvení, na aktivizaci lidských potřeb a pomoc při jejich uspokojování, na pomoc při utváření zcela nových vztahů mezi účastníky a vedoucími.
- Pedagogika zážitku se jednoznačně odlišuje od nabídky ryzích extrémních dobrodružství následujícími zásadami: demokratická spolupráce zúčastněných místo principu rozkaz – poslušnost; učení se na důsledcích vlastního jednání místo postoupení odpovědnosti hierarchickým strukturám, zřeknutí se předstíraných obrazů světa ve prospěch vybudování vlastních, společných i individuálních názorových soustav, hromadné zdolávání úkolů místo konkurence a principů soutěživosti, společné mínění, pocit spravedlnosti, schopnost organizace, osvědčení se v nečekaných situacích.

Pedagogika zážitku je vhodná především pro mladé lidi. Uspokojuje jejich nároky a má pro ně vysokou atraktivitu. Pracuje s přirozenou touhou poznávat nové. Legrace, radost z překonání sebe sama, ze splnění úkolu, otevřenost, uspokojení ze společné práce – to všechno jsou společné jmenovatele tohoto druhu edukace (srov. SMĚKAL, VÁŽANSKÝ, 1995: 137). Většina muzejních programů je na zážitku postavena, a to od zážitku se setkáním se sbírkovými předměty, přes práci s didaktickými pomůckami až po řešení problémových případů či ztotožnění se s historickou postavou. Zážitkem je již samotná výuka v neobvyklých prostorách muzea nebo výuka využívající reálie regionu k názorné demonstraci obsahu učiva.

Muzejně pedagogické koncepce jsou na podněcování zážitků návštěvníků muzea založeny. Výuka zážitkem patří k velmi vhodným metodám pro muzejní prostředí, neboť při ní dochází k vyvolávání emocí, které upevňují prožitek, na jehož základě si účastníci dané téma lépe zapamatují. Nezastupitelnou roli hraje lektor a jeho přístup, ale bezesporu i návštěvník sám a jeho motivace k učení, která je díky zapojení emocí umocněna (srov. FRANC, SOBKOVÁ–ZOUNKOVÁ, MARTIN 2007: 20–24). Pro optimalizaci kognitivních funkcí a zvýšení efektivity vzdělávání v muzeu je vhodné zaměřit se při edukaci také na v posledních letech moderní fenomén flow. Původcem tohoto termínu je maďarský psycholog Mihaly Csikszentmihaly. Prožitek flow je charakterizován naprostým zaujetím pro věc. Činnost, kterou vykonáváme, probíhá sama od sebe a provází ji spontánní pocit radosti a uspokojení. Jde o stav příjemného plynutí a hlubokého zaujetí. Z didaktického hlediska je v rámci prožitku flow nejdůležitější rovnováha mezi dovednostmi návštěvníka a náročností úkolu, jehož úspěšné zvládnutí přináší hluboké uspokojení (srov. MARTINEC in HORÁČEK, ZÁLEŠÁK, 2007: 73).

## **1.2 Výchova ke vztahu ke kulturně historickému dědictví**

Výchova k respektu, ochraně, ale také k pochopení a ocenění našeho kulturního a historického bohatství je zakotvena v kurikulárních dokumentech českého vzdělávacího systému. Co si však máme pod tímto pojmem představit? Jak můžeme kulturně historické dědictví definovat, abychom postihli všechny jeho složky a obsahy? Dušan Foltýn (2008: 10) jej pro potřeby výchovy a vzdělávání definuje jako „*prvky krajiny, hmotné a duchovní kultury, které jsou odkazem minulosti a je ve veřejném zájmu zachovat je pro budoucnost.*“ V západním světě se však stále častěji diskutují holistické přístupy, které pracují s všeobjímajícími pojmy, jako je historické prostředí či krajina,

a od regulace je směřováno k participaci. Pragmatickou, zároveň moderní a především celostně pojatou definici nabízejí kupříkladu Gregory Ashworth, Brian Graham a John Tunbridge (2000: 17): „*Kulturně historické dědictví je součástí minulosti, kterou v přítomnosti vybíráme, abychom ji účelně využili, ať už v ekonomické, kulturní, politické nebo sociální oblasti. Hodnota připisovaná vybraným artefaktům není odvozena výhradně z jejich skutečných vlastností. Reprezentuje spíše celou škálu soudobých hodnotících stanovisek, nároků a v posledku i mravních zásad.*“ Tato definice však v sobě skrývá i nebezpečí, které pramení z možné zneužitelnosti kulturního dědictví coby politického a sociálního konstruktů, a to především s ohledem na zkušenost s totalitními režimy uplynulého století. Kulturně historické dědictví můžeme vnímat také jako část kultury, tvořenou vybranými výtvoři a vzory, jež se osvědčily, a proto mohou být předávány (srov. SPOUSTA, 1996: 10). František Parkan (2008: 8) jej charakterizuje jako prvky hmotné a duchovní kultury i krajiny, které je třeba jako odkaz našich předků a minulosti chránit, aby byly zachovány pro generace příští.

Kulturní a historické dědictví je neoddiskutovatelně hodnotou, kterou je třeba chránit a jeho poznání je podmínkou uvědomování si národní identity. I to je důvod, proč se výchova ke vztahu ke kulturně historickému dědictví objevuje v rámcových vzdělávacích programech. V současné podobě rámcových programů je toto téma reflektováno prostřednictvím průřezového tématu *Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech*. „*Ve vzdělávací oblasti Umění a kultura rozvíjí průřezové téma vztah k evropské a světové kultuře. Prohlubuje porozumění evropským kulturním kořenům a chápání kulturních souvislostí při respektování svébytnosti národních a regionálních kultur a jejich přínosu ke světové kultuře. Ozřejmuje význam kulturního a historického dědictví jako zdroje poznání a přispívá k emocionální zainteresovanosti na jeho uchování a záchraně.*“ (Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání).

Potřeba probudit a pevně ukotvit v žácích zájem o prostředí, ve kterém žijí, a uvědomování si kulturních a historických hodnot tohoto prostředí je stále naléhavá. Už v letech 2006–2008 na tuto potřebu reagoval projekt realizovaný na Katedře dějin a didaktiky dějepisu Pedagogické fakulty Univerzity Karlovy v Praze s názvem *Metodika pro implementaci výchovy ke vztahu ke kulturně historickému dědictví do školních vzdělávacích programů základních škol a víceletých gymnázií* (Projekt CZ.04.1.03/3.1.15.2 *Metodika pro implementaci Výchovy ke vztahu ke kulturně historickému dědictví do Školních vzdělávacích programů* byl podpořen ke dni 21. listopadu 2006 v rámci Operačního programu Rozvoj lidských zdrojů). Výstupy z tohoto



projektu položily didaktické a metodické základy využití kulturního dědictví ve výuce na základních školách a nižším stupni gymnázií. Výchova ke vztahu ke kulturně historickému dědictví byla jedním z navrhovaných nových průřezových témat Rámcového vzdělávacího programu druhého stupně základních škol a odpovídajících ročníků víceletých gymnázií. Na výsledky tohoto projektu navázal nový s názvem Kulturně historické dědictví jako východisko pro rozvoj znalostí, schopností a dovedností žáků ve vzdělávání pro udržitelný rozvoj místních komunit (Projekt CZ.1.07/1.1.00/08.0083). Cílem projektu bylo vytvoření metodiky pro využití kulturně historického dědictví jako předpokladu pro porozumění vzájemné souvislosti sociálních, ekonomických a environmentálních hledisek udržitelného rozvoje místních komunit. Vedle tvorby metodiky pro vzdělávání v oblasti výchovy ke vztahu ke kulturně historickému dědictví jako jedné z komponent udržitelného rozvoje projekt sledoval i některé dílčí cíle:

1. Podporu kurikulární reformy prostřednictvím dalšího vzdělávání učitelů v oblasti projektového vyučování založeného na spolupráci škol s místními paměťovými institucemi, samosprávou, neziskovými organizacemi a dalšími regionálními partnery zabývajícími se péčí o místní kulturní dědictví;
2. rozvoj znalostí, schopností a dovedností žáků v oblasti péče místní kulturní dědictví prostřednictvím práce ve školních projektech;
3. výměnu zkušeností v oblasti péče o místní kulturní dědictví na národní i mezinárodní úrovni formou kulatých stolů a mezinárodního symposia.

Právě spolupráce škol s paměťovými institucemi, jako jsou muzea, archivy či knihovny, je cestou, jak účinně realizovat záměr obou projektů – budovat v dětech kladný vztah ke hmotnému i nehmotnému dědictví, které se přenáší z generace na generaci a vytváří spolu s dalšími prvky naši národní identitu. Podstatné je umožnit žákům, aby si vytvářeli kladný vztah především k dědictví na úrovni regionu, ze kterého pocházejí nebo kam chodí do školy. Probudit v dětech zájem o prostředí, ve kterém žijí, vychovávat je k uvědomění si a ocenění jeho kulturních a historických hodnot a vést je k jejich aktivní ochraně a péči o něj, je nejenom společenskou potřebou, ale jediným účinným prostředkem zachování kontinuity lidské existence v tom nejširším slova smyslu.

## **2 Edukace v Husitském muzeu v Táboře**

### **2.1 Edukační činnost jako významná součást koncepce Husitského muzea**

Přestože Husitské muzeum plní vzdělávací funkci ze své podstaty už od samého vzniku, pevného zakotvení a především konkrétní podoby ve střednědobém plánování se jí dostává až v roce 2010. Organizace si ve své koncepci 2010–2016 (Střednědobá koncepce činnosti a rozvoje Husitského muzea v Táboře v letech 2010–2016) klade za úkol rozvíjet lektorské programy, aktivně spolupracovat se školami a dalšími diferencovanými cílovými skupinami, vytvářet doprovodné programy expozic a výstav, specializované edukační programy a také zajišťovat jejich marketing. Od poloviny roku 2010 postupně vznikají didaktické materiály k jednotlivým expozicím Husitského muzea. Kromě muzejního pedagoga na něm spolupracují kurátoři, historici i archeologové. V tom samém roce se nabídka edukačních programů objevuje na webových stránkách muzea. Cíl, který počítal se zapojením průvodců do edukační činnosti pod vedením muzejního pedagoga, se však podařilo uskutečnit až v roce 2016.

V koncepci do roku 2016 je edukaci věnována velká pozornost. Logicky proto, že dosud nebyla tato oblast v Husitském muzeu na konceptuální úrovni kotvena. Bylo třeba naprosto zásadně řešit nejen personální, ale i technické a materiální zajištění veškerých výchovně vzdělávacích aktivit v muzeu i mimo něj. Směrem ke zřizovateli šlo o jasný signál, že s ohledem na stále zvyšované požadavky posílit muzejní edukaci, chystá muzeum významné kroky rozšiřující její pole působnosti.

Doprovodné lektorské programy k výstavám jsou v koncepci do roku 2016 vnímány nejen jako prostředek získání většího počtu návštěvníků, ale také jako způsob navázání úzké spolupráce se školami a tím i k podchycení a výchově mladých návštěvníků muzea. Akcent je přitom kladen na atraktivitu formy.

Edukativní činnost je v Husitském muzeu zajišťována lektorskými programy ke stálým expozicím i ke krátkodobým výstavám, trvalou nabídkou exkurzí, přednášek a dalších doprovodných akcí. Muzeum se zaměřuje také na volnočasové aktivity mládeže, které jsou zachycovány v rámci koordinovaných projektů, na nichž se muzeum podílí nebo je zprostředkovává (Střednědobá koncepce činnosti a rozvoje Husitského muzea v Táboře v letech 2010–2016).

V období od roku 2010 do roku 2016 můžeme v souladu se střednědobou koncepcí hovořit doslova o edukačním boomu. Nová expozice Husité vzniká už za plné koordinace

historického oddělení s muzejním pedagogem. V expozici jsou instalovány interaktivní prvky, texty jsou pro dětské návštěvníky nahrazeny kukátkou s barevnými komiksy, v nichž se daří zkratkou vystihnout podstatu sdělení. Samotná expozice se tak stává edukačním médiem nejen pro dospělé, ale i pro dětské návštěvníky. Členění jednotlivých místností a umístění exponátů dopředu počítá s realizací doprovodných programů pro školy. Také krátkodobé výstavy jsou tvořeny ve spolupráci s muzejním pedagogem a u většiny z nich je doprovodný lektorský program samozřejmostí. Oživení v podobě nových lektorských a aktivizačních programů se dostává také experimentální expozici Život ve středověku v Bechyňské bráně.

V roce 2010 se ve stálé nabídce pro školy objevují dva programy pro první stupeň a dva pro druhý stupeň. V návaznosti na krátkodobé výstavy jsou připraveny další dva. U příležitosti významných státních svátků se konají dva aktivizační programy pro děti ve formě hravého odpoledne s plněním různých úkolů. Celoročně jsou pro návštěvníky muzea nabízeny samoobslužné pracovní listy oživující stálé expozice a interaktivní mapa pro poznávání Starého Města (Výroční zpráva za rok 2010).

V následujícím roce už se nabídka stálých programů rozšiřuje o další dva zaměřené na husitství a do soběslavské pobočky v Rožmberském domě dojíždí muzejní pedagog s programem věnovaným Rožmberkům. Sedm dalších programů navazuje na krátkodobé výstavy nebo se váže k významným událostem českých dějin. Rozjíždí se zcela nový cyklus vlastivědných exkurzí s vlastním programem pro děti zvaný Sobotníci a Husitské muzeum se také poprvé zapojuje do celostátního festivalu muzejních nocí, který pořádá Asociace muzeí a galerií. Dětská linie Sobotníků je značně orientována na podporu zájmu dětí o region, ve kterém žijí, a kulturně historické dědictví vůbec (Výroční zpráva za rok 2011).

V roce 2012 je nabídka lektorských programů v Táboře ustálena na počtu čtyři. Doplnily je další doprovodné programy k výstavám. Pozice muzejního pedagoga však není posílena a kvůli nedostatečnému personálnímu zajištění je upuštěno od programů v Soběslavi (Výroční zpráva za rok 2012).

V letech 2013–2015 se s příchodem nového muzejního pedagoga mění nabídka stálých edukačních programů. Kromě husitství je zohledněno také téma středověkého způsobu života, způsob zakládání měst a městských práv. V souvislosti s velkou výstavou u příležitosti upálení mistra Jana Husa je zahájen nový projekt Muzeum na kolečkách, který nabízí muzejní programy mimo zdi instituce. Pokračuje cyklus sobotních vlastivědných vycházek a navazuje se také na tradici muzejních nocí, a to v Táboře

i v Soběslavi. (Výroční zpráva za rok 2013, Výroční zpráva za rok 2014, Výroční zpráva za rok 2015).

V poslední třetině roku 2015 dochází opět ke změně na pozici muzejního pedagoga. Muzejní edukace má v Husitském muzeu již pevnou pozici a je na co navázat. Nabídka témat se nemění, aktualizují se však obsahy a metody. Více se pracuje s replikami sbírkových předmětů, zapojena je badatelsky orientovaná výuka. Důraz je kladen na rozšíření spolupráce s místními školami, se kterými jsou realizovány i programy „na klíč“.

Zatímco v koncepci Husitského muzea do roku 2016 je edukaci věnován velký prostor, ve kterém je velmi detailně rozpracován plán uskutečnění jednotlivých kroků vedoucích k ideálnímu stavu, v navazující koncepci (Střednědobá koncepce rozvoje Husitského muzea v Táboře v letech 2016–2023) už jsou to jen dílčí kapitoly věnující se popisu stávajícího stavu a nastolení stručnější vize do budoucna. Jde o obecné zhodnocení situace, kterou vedení muzea považuje za uspokojivou co do obsahu a budoucího potenciálu. Ve vizích je počítáno především s personálním posílením edukačního oddělení, a to zejména s ohledem na stále stoupající zájem o edukační programy a na rostoucí nabídku nových edukačních aktivit muzea. Ty navazují na vzniklé či vznikající expozice ve Smrčkově domě v Soběslavi a také v areálu Bechyňské brány v Táboře, kde v týmu kurátorů, archeologů a historiků ve spolupráci s muzejním pedagogem vzniká zcela nová expozice k dějinám Tábora. V soběslavské pobočce Husitského muzea ve Smrčkově domě je od jara 2017 otevřena nová expozice Život na Blatech a Kozácku a od roku 2018 na ni navazuje edukační program pro první a druhý stupeň základních škol.

Přestože je v nové koncepci věnován edukaci menší prostor, obecně je jejím smyslem *„tvořit v aktuálním období nástroj k naplňování předmětu činnosti definovaného zřizovací listinou spolu s definicí muzea podle standardu ICOM (...). To vše se zřetelem k historii vzniku a vývoje muzea, požadavkům a možnostem doby a potřebám společnosti, přičemž je muzeum vnímáno jako „tradiční součást kulturního, společenského a intelektuálního prostředí ve městě a regionu, v němž je pevně zakotveno.“* (Střednědobá koncepce rozvoje Husitského muzea v Táboře v letech 2016–2023: 5–8). Současná muzea vedou návštěvníky k pochopení muzejního fenoménu coby specifického projevu lidské kultury, způsobu poznání a osvojování skutečnosti a zároveň se snaží kultivovat je a napomáhat utváření hodnotové hierarchie, přičemž ochrana kulturních statků stojí v této hierarchii na předním místě (srov. ŠOBÁŇOVÁ, 2014: 78–79). Husitské muzeum v Táboře ve

svých koncepcích počítá s naplňováním všech funkcí muzea, včetně vzdělávací a výchovné. Tradiční a veřejností pozitivně vnímané propojení s regionem, ve kterém působí, se pak jeví nástrojem i garantem výchovy ke vztahu ke kulturnímu a historickému dědictví.

## 2.2 Muzejní pedagog v Husitském muzeu a jeho náplň práce

V roce 2010 byla v Husitském muzeu zřízena nová pozice muzejního pedagoga. Tábořské muzeum tak reagovalo na zvyšující se nároky, které jsou na tyto kulturní instituce kladeny v oblasti výchovy a vzdělávání. Přestože kořeny muzejní pedagogiky lze hledat již v 16. století, v pedagogickém slovníku je definována jako „*nově se rozvíjející pedagogická disciplína, zkoumající všechny aspekty využívání muzeí a v nich uchovávaných sbírek pro výchovně vzdělávací činnost.*“ (PRŮCHA, VALTEROVÁ, MAREŠ, 1995). Pravdou zůstává, že se ještě dnes stále najdou muzea, která se musí často i vzhledem k nedostatku prostředků bez muzejního pedagoga obejít.

Také s terminologií byla až do nedávna potíže. Pro označení edukačního pracovníka používala muzea řadu termínů od lektora, přes animátora, kurátora pro edukační činnost, pedagoga volného času až po nejčastěji uváděného muzejního pedagoga. (srov. JAGOŠOVÁ, JŮVA, MRÁZOVÁ, 2010: 144). Do katalogu prací byl však zaveden souhrnný název edukátor v kultuře až díky Nařízením vlády č. 399/2017 Sb., které vstoupilo v platnost 1. ledna 2018. Pracovníci vykonávající tuto profesi, mohou být díky tomu zařazeni do osmé až dvanácté platové třídy a k jednotlivým platovým třídám jsou přiřazeny i charakteristiky vykonávané činnosti.

Náplň práce muzejního pedagoga v Husitském muzeu se postupně ustálila na poměrně širokém výčtu činností a aktivit směrem k veřejnosti. Problémem podobně jako v řadě dalších muzeí byla především kumulace funkcí. „*Z hlediska tzv. pracovníků v první linii najdeme např. kumulace funkce kulturně výchovného pracovníka s průvodcovskou činností či lektora, který je současně programovým pracovníkem a vedoucím oddělení.*“ (JAGOŠOVÁ, KRÁLOVÁ, 2017: 141–153). Také v Husitském muzeu byl muzejní pedagog zároveň vedoucím oddělení programů a expozic. Měl na starosti přípravu a organizaci muzejních programů pro veřejnost a školy včetně evaluace, zajištění a koordinace edukačních aktivit, dále realizaci žákovských a studentských prohlídek, lektorských programů, tvořivých dílen, her, soutěží, workshopů, exkurzí, přípravu a realizaci mimořádných prezentačních akcí muzea, participaci na tvorbě výstav

a expozic po stránce didaktické a pedagogické. Jako vedoucí pracovník se zabýval veškerou agendou, organizací a zajištěním chodu oddělení s největším podílem styku s veřejností.

Situaci vyřešilo v roce 2018 navýšení úvazků Husitského muzea a přijetí nového pracovníka čistě na pozici edukátora v kultuře. Tím se částečně uvolnily ruce původnímu muzejnímu pedagogovi a zároveň se tak vyřešila i zastupitelnost v průběhu konání lektorských programů. Toto opatření bylo především reakcí na zcela zásadní navýšení objednávek edukačních programů muzea v rámci nového projektu Ministerstva školství a tělovýchovy Vzdělávací programy paměťových institucí do škol, kam bylo Husitské muzeum společně s dalšími devíti institucemi zařazeno do tzv. pokusného ověřování (Vyhlášení pokusného ověřování Vzdělávací programy paměťových institucí do škol pro školní rok 2017/2018). Počet návštěvníků edukačních programů se v roce 2018 oproti předchozím letům téměř zpětinásobil. (Výroční zprávy Husitského muzea v Táboře, 2010, 2011, 2012, 2013, 2014, 2015, 2016, 2017, 2018).

### **2.3 Doprovodné programy Husitského muzea**

S příchodem muzejního pedagoga došlo v Husitském muzeu k zásadním změnám směrem k veřejnosti. Hned v průběhu prvního roku byla vytvořena nabídka stálých edukačních programů pro mateřské školy, základní i střední školy na témata husitství, život ve středověku, muzeum jako instituce a další.

Novým trendem v muzejnictví se stává takzvaná aktivizace návštěvníka. Škála aktivizujících programů se odvíjí od tvorby pracovních listů k expozici či ke stálým výstavám přes organizování pracovních dílen, workshopů a komentovaných prohlídek až po vydávání regionálních učebnic dějin, pořádání artefietických dílen či organizaci muzejních nocí a dalších masových doprovodných programů. Husitské muzeum nabízí pracovní listy pro dětské návštěvníky rozdělené podle věku. Zdarma jsou k dispozici na pokladně muzea, některé z nich jsou dokonce volně ke stažení na webových stránkách. Od roku 2011 se rozběhl také zcela nový cyklus sobotních vlastivědných vycházek s názvem Sobotníci. Muzejní pedagog na nich participuje s muzejními historiky a ke každému tématu je připraven i program pro děti. Sobotníci se stali velmi atraktivním programem, o čemž svědčí stále rostoucí účast z řad dospělých i dětských návštěvníků. Náměty Sobotníků reflektují různá témata z oblasti regionálních dějin. Cílem je probouzet kladný vztah k historii města a celého regionu, a to především u dětských účastníků

programu. Výhodou vlastivědné vycházky je spojení výkladu s autentickým prožitkem přímo v terénu a návaznost mluveného slova na skutečné reálie.

Husitské muzeum kromě toho organizuje řadu prezentačních a populárně-naučných aktivit, jako jsou Den archeologie, Kostýmované prohlídky, Noční prohlídky hradu Kotnov či plavby na replice středověkého rybářského člunu s výkladem o způsobu rybolovu, vybavení a dobovém oblečení.

Velmi oblíbené jsou muzejní noci, které pořádá Husitské muzeum od roku 2011. Od roku 2016 se do projektu zapojila ještě další táborská muzea a galerie, akci zaštilil odbor kultury a od té doby se koná pod hlavičkou Táborská muzejní noc. Každoročně přiláká do Husitského muzea okolo tisíce návštěvníků. Téma se vždy vztahuje k jedné z aktuálních výstav, program je koncipován především pro rodiny s dětmi. Vstupné je zdarma a jedním z cílů podobných masových akcí je přilákat i návštěvníky, kteří do muzea běžně nechodí. Výzvou je pak takového návštěvníka udržet a přesvědčit ho, že muzea již dávno nejsou vážnou a zkosnatělou institucí, ale nabízejí kromě poučení i zábavu, zážitek. *„Právě důsledná orientace muzea na návštěvníka a komunitu lidí (namísto primární orientace na sbírkový předmět) je takřikajíc paradigmatickou změnou, ke které v muzejní kultuře došlo během 20. století a která mnohde ještě dosud probíhá.“* (ŠOBÁŇOVÁ, 2014: 105–106).

#### **2.4 Cíle programů Husitského muzea v návaznosti na kurikulární dokumenty českého vzdělávacího systému**

Cíle doprovodných programů Husitského muzea jsou v souladu se Strategií vzdělávací politiky České republiky do roku 2020 (Strategie vzdělávací politiky České republiky do roku 2020: 6) a navazují na rámcové vzdělávací programy. *„Důraz je kladen na praktické poznávání místních a regionálních skutečností a na utváření přímých zkušeností žáků. Různé činnosti a úkoly by měly přirozeným způsobem probudit v žácích kladný vztah k místu jejich bydliště, postupně rozvíjet jejich národní cítění a vztah k naší zemi.“* (Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání: 42). Akcentována je přitom možnost navštěvování různých kulturních památek včetně místních muzeí a galerií. Podle Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání je v dětech potřeba kultivovat jejich historické vědomí a uchovávat kontinuitu historické paměti. Žáci by se měli seznamovat s událostmi, které zásadně ovlivnily vývoj společnosti s důrazem na

dějiny devatenáctého a dvacátého století, neboť tam lze najít kořeny většiny současných společenských jevů. Učivo je prostřednictvím edukačních programů prezentováno především s ohledem na dějinné souvislosti, což umožňuje dětem pochopit většinu historických dějů a jevů a zároveň si uvědomit, že historie není pouze shluk letopočtů a na sebe nenavazujících událostí, ale že naopak všechno mělo své příčiny a následky, které dál formovaly události následující. Pro lepší uchopení látky je ideální zasadit obecné historické problémy do regionu, ve kterém děti žijí, ve vztahu k dějinám místním (Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání: 51). Na konkrétních osudech a událostech, které se úzce váží k jejich okolí, je možné lépe demonstrovat, co se v minulosti dělo, jaké v regionu působily osobnosti a jakým způsobem jsou regionální dějiny provázány s dějinami celého státu či Evropy. Žák tak lépe vnímá souvislosti, dokáže si jednotlivé události spojit a propojit je zpětně s místem, kde žije.

Muzejní pedagog v Husitském muzeu pracuje při tvorbě a realizaci doprovodných programů s kognitivními, afektivními i psychomotorickými cíli, přičemž cílem chápeme zamýšlený a očekávaný výsledek, k němuž pedagog v součinnosti s žáky směřuje a projevuje se ve změnách, ke kterým dochází v oblasti vědomostí, dovedností, vlastností, hodnotové orientace a v celkovém osobnostním rozvoji (srov. SKALKOVÁ, 2007: 119). Stejně jako při školním vzdělávání, měla by i muzejní edukace v ideálním případě zasahovat do všech tří kategorií. Vytýčení cílů před tvorbou edukačního programu napomáhá didakticky ztvárňovat obsahy, jimž se mají žáci učit, a tím mimo jiné reagovat na poptávku učitelů škol, kteří v muzeu hledají především doplnění, rozšíření či zatraktivnění a upevnění školního učiva.

V anotacích na jednotlivé edukační programy Husitského muzea jsou cíle formulovány pomocí aktivních sloves využitím taxonomií výukových cílů (srov. KALHOUS, 2002: 279–289). V závěrečné reflexi pak muzejní pedagog hodnotí, nakolik byly cíle splněny. V reakci na tyto reflexe a na reakce učitelů provádí průběžně revize hotových programů.

Při tvorbě edukačních programů Husitského muzea se vychází z rámcových vzdělávacích programů. Právě ty jsou společnou platformou pro školu a muzeum, kde se může potkávat formální vzdělávání s neformálním. Pro lepší orientaci učitelů škol jsou proto v anotacích jednotlivých programů vždy uvedeny podrobné informace o vzdělávací oblasti, vzdělávacím oboru, učivu, na které program navazuje, a případně informace o průřezových tématech.



Programy muzea navazují především na stálé expozice nebo na krátkodobé tematické výstavy. Stálá nabídka edukačních aktivit tedy nejčastěji reflektuje vzdělávací oblast Člověk a jeho svět pro první stupeň a Člověk a společnost pro druhý stupeň základního vzdělávání. Tematický okruh Lidé a čas v rámci prvostupňového vzdělávání rozvíjí schopnost žáků vnímat současnost jako výsledek minulosti a východisko do budoucnosti. Tento fenomén lze velmi efektivně demonstrovat právě na odhalování regionálních dějin, kdy se jednotlivé historické události aplikují na konkrétní místa a osudy lidí neoddelitelně spjatých s blízkým okolím. Touto cestou lze také úspěšně formovat vztah ke kulturně historickému dědictví, které tak přestává být něčím vzdáleným a nedotknutelným, ale naopak je velmi blízké a konkrétní. Stává se nedílnou součástí životního prostředí dětí a mladých lidí, kteří jej tak mohou začít vnímat jako hodnotu, o níž je nezbytné pečovat a chránit ji.

Vzdělávací oblast Člověk a společnost zahrnuje dva vzdělávací obory, a to Dějepis a Výchova k občanství. Edukační programy Husitského muzea pro druhý stupeň se vztahují k obsahům obou dvou výše zmíněných. Hlavním posláním oboru Dějepis je kultivace historického vědomí jedince a uchování kontinuity historické paměti, především ve smyslu předávání historické zkušenosti, přičemž je kladen důraz na poznávání dějů, skutků a jevů, které zásadním způsobem ovlivnily vývoj společnosti a promítly se do obrazu naší současnosti. Husitství jako stěžejní téma edukačních programů Husitského muzea patří bezesporu ke klíčovým obdobím naší historie. Rozličná interpretace husitského hnutí v průběhu následujících dějin koneckonců naznačuje, o jak složité či dokonce kontroverzní téma se jedná. Programy Husitského muzea jsou proto postaveny tak, aby rozvíjely kritické myšlení a schopnosti třídění informací, které jsou nezbytným předpokladem pro rozvoj klíčových kompetencí. Ty pak souhrnně umožňují orientovat se v současnosti, poučit se z minulosti a pozitivně ovlivňovat budoucnost svoji i celé společnosti.

Do obsahů lektorských programů Husitského muzea se promítají také průřezová témata rámcových vzdělávacích programů, a to především Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech. Prostor pro prohloubení vědomostí potřebných k pochopení souvislostí evropských kořenů, kontinuity evropského vývoje a podstaty evropského integračního procesu kontinuity skýtá nestranné a nezaujaté pojetí témat, jako například právě husitství a česká reformace.

Současná muzea musí nabízet pro školy a jejich žáky více než zábavu a relaxaci. *„Muzeum je stálá nevýdělečná organizace ve službách společnosti a jejího rozvoje,*

*otevřená veřejnosti, která získává, uchovává, zkoumá, zprostředkuje a vystavuje hmotné doklady o člověku a jeho prostředí za účelem studia, vzdělávání, výchovy a potěšení.“* (BURIÁNKOVÁ, KOMÁRKOVÁ, 2010: 10). Jak vyplývá ze samotné definice, která je součástí Profesního etického kodexu muzeí, přijatého organizací ICOM při UNESCO, patří výchova a vzdělávání k jedním z poslání muzeí. Rámcové vzdělávací programy tak mají být pro tvorbu edukačních programů logickým východiskem. Vzdělávání nejen v autentickém prostředí muzeí, ale také galerií či knihoven je jedinečnou příležitostí výchovy ke vztahu ke kulturnímu a historickému dědictví. Ze strany těchto kulturních institucí se při tom očekává, že se jim podaří jasně definovat to, v čem jejich význam pro vzdělávání žáků spočívá a co mohou v této oblasti dlouhodobě nabídnout.

### **3 Jednotlivé doprovodné programy Husitského muzea a podpora zájmu dětí o historii regionu, ve kterém žijí**

V dnešní postmoderní společnosti není ani pro školy jednoduché vyvolat u dětí a mládeže trvalejší zájem o kulturní a historické dění. Nejen muzejní pedagog tedy musí zvažovat inovativní možnosti edukace a velmi zodpovědně pracovat s didaktickými aspekty ve výchově a vzdělávání, poctivě analyzovat edukační situace, disponovat mnoha kompetencemi, vážit si teorie a neustále se vzdělávat v oboru. (srov. TOMEŠKOVÁ, 2015: 39–43). „*Definice účinného uplatňování didaktických zásad neexistuje, a proto nezbyvá než souhlasit s názorem teoretiků, že s výběrem efektivních způsobů předávání obsahů muzejní edukace dozajista souvisí profesní příprava každého edukačního pracovníka a jeho vlastní porozumění oboru.*“ (Tamtéž:43). Muzea však mají potenciál více nežli jiné instituce kultivovat a humanizovat člověka, probouzet v něm touhu po vědění, nabízet souvislosti, podněcovat badatelské touhy a skrze setkání s muzeálií pozitivně ovlivňovat vzdělávání a výchovu dětí. V úvahu je třeba brát nejen prostředí, tedy muzejní expozici, která sama o sobě disponuje mohutným edukačním potenciálem, ale zapomínat nesmíme ani na rozličné doprovodné aktivity muzeí, které hrají nejdůležitější roli v kontaktu s veřejností a skrze něž dochází k interpretaci muzejních obsahů (srov. JAGOŠOVÁ, JŮVA, MRÁZOVÁ, 2010:144).

Také muzejní pedagog v Husitském muzeu v Táboře si klade otázku, jak co nejlépe tyto obsahy veřejnosti zprostředkovat a pokusit se tak ovlivnit vztah ke kultuře, historii a potažmo k samotnému regionu, ve kterém návštěvníci muzea žijí. V této části práce bude představeno několik programů určených pro žáky základních škol v návaznosti na potenciál tento vztah podporovat a upevňovat. Edukační programy byly vybrány především s ohledem na možnosti podílet se na výchově ke vztahu ke kulturně historickému dědictví.

#### **3.1 Neporazitelní husité**

Edukační program Neporazitelní husité patří ke dvěma nejfrekventovanějším programům Husitského muzea. Téma husitství je zpracované s ohledem na cílovou skupinu a obsahově se vztahuje ke vzdělávací oblasti Člověk a jeho svět Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání.

Program je určený pro žáky prvního stupně základních škol, doporučován je žákům čtvrtých nebo pátých tříd, kteří již téma probrali v rámci vlastivědy. Počítá se elementárními znalostmi husitství a povědomím o důležitých osobnostech tohoto období, jako například o mistru Janu Husovi a vojevůdci Janu Žižkovi.

Pro mnoho lidí je husitství dodnes kontroverzním tématem, přesto patří neodmyslitelně k naší historii. Hnutí zcela zásadně ovlivnilo nejen další vývoj v českých zemích, ale v celé Evropě odstartovalo reformní proces, který vedl ke vzniku protestantských církví. Šmahel dokonce označuje české husitství předčasnou generální zkouškou novověkých reformací a revolucí (srov. ŠMAHEL, 2008: 13–14). Po skončení husitských válek byly Čechy jedinou zemí, kde si lidé mohli svobodně rozhodnout o své víře. „*Revoluční ideály už dávno upadly v zapomnění, Čechy však i nadále zůstaly zemí dvojitě legitimní víry a první skutečně již reformní církve Jednoty bratrské.*“ (Tamtéž: 13). Cílem programu však není nekritická obhajoba husitství a pouhé vyzdvihování husitského válečnictví. Žáci jsou mimo jiné vedeni ke kritickému pohledu na období válek a jeho dopadu na všechny obyvatele země bez rozdílu vyznání.

Tábor je místem, které je s husitstvím neodmyslitelně spjato. V roce 1420 jej na nedobytné ostrožně zakládají husité ze Sezimova Ústí a stává se z něj, byť na krátkou dobu, první spotřební komuna evropské historie. Právě zde se vytvořilo pod vedením Jana Žižky první profesionální vojenské uskupení a po celou dobu husitských válek táboří zcela zásadně ovlivňovali společenské, politické i náboženské dění v zemi. Naprosto ojedinělé je především samo založení města v době, kdy tak může činit pouze panovník, šlechta nebo církev (Tamtéž: 13–49). Poutavá historie a jedinečnost genia loci může mít sama o sobě velký potenciál probouzet zájem o místní kulturní dědictví. Podstatné je, jakou formou se téma dětem přiblíží.

Skrze atraktivní edukační program zaměřený na téma husitství lze v jeho účastnících podpořit zájem o historii celého regionu. Základem programu Neporazitelní husité je objektové vyučování. Jde o specifický způsob učení, který využívá sbírkových předmětů, resp. informací, které v sobě každý sbírkový předmět nese. Těžištěm edukačního procesu je pak interpretace a dekodování těchto informací především prostřednictvím kombinace s dalšími metodami běžně využívanými v rámci muzejní edukace (srov. DOLÁK, HOLMAN, JAGOŠOVÁ a kol., 2014: 28), jako je výklad, vysvětlování, instruktáž, dialog, různé druhy práce s textem, pozorování předmětů a jevů, demonstrace obrazů a předmětů (srov. MAŇÁK in ŠOBÁŇOVÁ, JOHNOVÁ ČAPKOVÁ, 2015: 81).

Nový trend tzv. „hands on“ je hojně využíván také v Husitském muzeu, a to nejen v expozicích, ale zejména při lektorování edukačních programů. Muzejní pedagog disponuje řadou replik sbírkových předmětů, kterých se mohou děti dotýkat, manipulovat s nimi a zkoušet je. (srov. DOLÁK, HOLMAN, JAGOŠOVÁ a kol., 2014: 29) V programu Neporazitelní husité patří k nejoblíbenějším model drátěné košile, kterou si mohou děti vyzkoušet. Značnému zájmu se těší repliky některých husitských dřevcových a nejběžnějších palných zbraní, jako je pišťala či hákovnice. K dispozici pro výukové potřeby je také model husitského válečného vozu v životní velikosti.

Program začíná zinscenováním časové osy, jejíž body tvoří sami účastníci lektorského programu. Cílem je začlenění probíraného tématu do historických a časových souvislostí. Přestože mají děti na začátku programu pocit, že středověk je velmi dávná minulost, prostřednictvím časové přímky se doberou poznání, o jak krátkou dobu jde v horizontu dějin celého lidstva. V návaznosti na rámcový vzdělávací program tak žáci pracují s časovými údaji a využívají zjištěných údajů k pochopení vztahů mezi ději a mezi jevy, rozeznávají současné a minulé a orientují se v hlavních reáliích minulosti a současnosti naší vlasti s využitím regionálních specifik (Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání: 47).

Na časovou přímku navazuje krátký úvodní film objasňující možné příčiny husitství. Na téma filmu poté vede muzejní pedagog s dětmi dialog. Následuje oblékání husity a rytíře těžké jízdy do výzbroje pro ilustraci rozdílů ve vybavení obou stran účastnících se konfliktu. U repliky husitského vozu si děti zkoušejí z malých dřevěných modelů vybudovat účinnou vozovou hradbu a přímo z repliky vozu mají možnost si uvědomit, jak těžké bylo pro rytíře na koni vedení útoku proti důmyslnému husitskému mobilnímu opevnění. Po potězkání některých dřevcových zbraní a vyzkoušení drátěné košile následuje práce ve skupinách, kdy děti společně řeší otázky v pracovním listu. Program je zakončen vyhodnocením pracovních listů a reflexí v lektorské místnosti. Děti mají za úkol zamyslet se, co by řekli o husitství dobrého a jaké na něm naopak shledávají stinné stránky. Kromě toho si mají vzpomenout na moment, kdy se v průběhu programu dozvěděli něco zcela nového a co by si měli v souvislosti s husitstvím a Táborem zapamatovat.

Pro účinnou spolupráci muzeí a škol je třeba edukační aktivity vhodně propojit s kurikulem školního vzdělávání. V anotaci programu Neporazitelní husité je jasně definováno, na které vzdělávací oblasti a obory program navazuje a které školní učivo si návštěvníci během programu osvojí. Žáci z Tábora a okolí mohou tyto obsahy vnímat

o to intenzivněji, zasadí-li se téma husitství přímo do míst, která důvěrně znají a ke kterým si budují vztah skrze poznávání historie. Na konkrétních příkladech, jako je vypálení kláštera v Bechyni, upálení tábořských pikartů v Klokotech, ale také hrdinské osvobození Václava Korandy a jeho druhů z Příběnic, je možné demonstrovat světlou i stinnou stránku historické éry a hnutí, které už navždy ovlivnilo další vývoj nejen v zemích Koruny české, ale také za jejich hranicemi.

### **3.2 Boží bojovníci**

Edukační program Boží bojovníci zprostředkovává téma husitství pro žáky druhého stupně. Vychází ze vzdělávací oblasti Člověk a společnost, vzdělávací obor Dějepis. Učivo, na které navazuje, je husitství, reformace a jeho šíření Evropou (Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání: 55). Kromě toho reflektuje také průřezové téma Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech, konkrétně tematické okruhy Jsme Evropané a Evropa a svět nás zajímá. Husitství patří bezesporu ke klíčovým mezníkům evropské historie, a nestranné nebo dokonce kritické pojetí tohoto tématu vede k pochopení řady dalších událostí evropských dějin. Přes poznání výjimečnosti této epochy a specifičnosti husitství jako proudu, který neměl v Evropě obdoby (*České husitství (...) se v mnohém ohledu jeví anomálií nejen české, ale i evropské historie.* ŠMAHEL, 2008: 13–14), lze opět vyvolat touhu po poznání historie regionu, který se stal jednou z kolébek tohoto českého reformního hnutí.

V průběhu programu se žáci pokusí utvořit si vlastní názor na husitství. Společně s muzejním pedagogem objevují historické a společenské pozadí husitských válek. Získají informace o klíčových událostech i osobnostech husitské revoluce, a to především prostřednictvím skupinové práce na zadaném tématu. Samostatnou kapitolou programu je osobnost Jana Žižky, a to včetně poznání jeho komplikovaných životních údobí a rozpolcenosti jeho osoby. V odpočinkovější části programu se žáci blíže seznámí s husitskou taktikou boje, a sice prostřednictvím podobných metod objektového učení jako v programu Neporazitelní husité. Nejde však jen o velebení husitského způsobu vedení války, ale také o kritiku čtrnáct let trvající situace, která Čechy dostala na pokraj absolutní chudoby a anarchie. Žáci jsou vedeni k přemýšlení o temné stránce války, o obrovských sumách vydávaných na válečná tažení a o tom, jak devastující vliv měly tyto skutečnosti na celou zemi. Často bývá pro žáky překvapením, když si uvědomí, jak

velká mohla být středověká armáda, jak složité ji bylo zásobovat a jak dlouho vlastně mohla vydržet v poli.

Při stanovování výchovně-vzdělávacích cílů edukačního programu Boží bojovníci byl vedle kognitivních cílů brán velký zřetel na cíle afektivní. Muzejní edukace se obecně neorientuje pouze na zprostředkování informací, ale dokáže rozvíjet dovednosti, schopnosti, zájmy a postoje, napomáhá hlubšímu pochopení složitých sociálních struktur, souvislostí a komplexních procesů, a přispívá tak ke kultivaci nejširších vrstev obyvatelstva. *„Muzejní edukace vytváří pro různé skupiny adresátů mosty k porozumění kultury a současně – v dnešní epoše určité hodnotové krize – nabízí návštěvníkům muzeí účinnou pomoc při hledání uvědomělého a zdůvodněného postoje k dějinám, ke světu i k sobě samotným.“* (JAGOŠOVÁ, JŮVA, MRÁZOVÁ, 2010: 75). Zájem o vlastní dějiny je tak logickým důsledkem muzejní edukace, ale zároveň účinným prostředkem ke kritickému porozumění minulosti i současnosti.

### **3.3 Heydrichiáda**

Program Heydrichiáda cílí na žáky druhého stupně základních škol, případně na nižší ročníky škol středních. Téma druhé světové války se probírá v devátém ročníku, mnohdy velmi povrchně kvůli nedostatku času v důsledku přijímacích zkoušek na střední školy a přípravy na ně. O to více učitelé využívají možnosti seznámit žáky s touto látkou nebo ji prohloubit na půdě muzea v rámci lektorského programu.

Cílem programu je podpoření žákovy schopnosti odhalit pozadí dramatické události druhé světové války, která se zásadně vepsala do historie protektorátu Čechy a Morava a poválečného Československa, zamyslet se, jaké byly následky heydrichiády a jak ji hodnotíme z dnešního pohledu. Ve skupinách si účastníci na základě scénáře připraví dramatizaci samotného atentátu, tuto akci pak společně s muzejním pedagogem a historičkou muzea porovnávají se zamýšleným plánem zahraničního odboje. Výklad společně s videoukázkami a prezentací pak slouží k reflexi události bezprostředně po akci, žáci se dozvídají, kdo zradil a kdo zahynul při německém zásahu v pražském pravoslavném kostele sv. Cyrila a Metoděje. Důraz je kladen také na regionální rovinu heydrichiády, žáci se seznámí s osudy některých ze sto padesáti šesti obětí táborského popraviště včetně nejmladšího popraveného, teprve sedmnáctiletého studenta příbramského gymnázia Antonína Stočese, jehož příběh se stal předlohou pro povídku Vyšší princip z Drdovy Němé barikády.

Jádrem tohoto edukačního programu je badatelsky orientovaná výuka. Žáci v malých skupinách pracují se třemi prameny, z nichž mají vyvodit, jaké přímé důsledky měla heydrichiáda pro Čechy. K dispozici dostávají kopii fotografie zachycující oběti nacistické zvěle, kopii plakátu svolávajícího k manifestaci dne 20. června. 1942 v Táboře jakožto projevu podpory českého lidu protektorátní vládě, a prohlášení spojeneckých vlád ohledně zneuznání mnichovské dohody. Skupiny se na základě vlastní badatelské práce s prameny doberou ke třem přímým důsledkům heydrichiády, jimiž jsou: násilná odvěta spojená s hromadným zatýkáním a popravováním civilních obyvatel, vlna strachu a s ní projevená loajalita směrem k protektorátu, ale také zrušení platnosti mnichovské dohody a uznání českého zahraničního i místního odboje ze strany Velké Británie, Francie, Ruska a Spojených států, což mělo zcela zásadní význam pro poválečné uspořádání naší země.

Badatelská výuka je metoda vycházející z konstruktivistického přístupu ke vzdělání, založená na principu žákovy samostatného poznávání skutečnosti, kterou se sám učí objevovat (DOSTÁL, 2015: 26–34). Její využití vede k rozvoji historického myšlení, porozumění souvislostí a rozvíjení vlastní interpretace nabytých informací. V případě lektorského programu Heydrichiáda hraje tento způsob výuky zcela zásadní roli opět především v oblasti afektivních cílů, neboť pomáhá utvořit vlastní postoj účastníků programu k události, která dodnes vyvolává protichůdné reakce.

Zaměření části programu na osudy konkrétních obyvatel města Tábora má opět posloužit podpoře zájmu dětí o historii regionu, ve kterém žijí. Příběhy profesorů tábořské obchodní akademie či vzpomínka na uvěznění a popravení takzvané společnosti tábořského hotelu Grand, včetně těhotné doktorky Anny Hákové, jsou velmi poutavě zpracovány v knize Jaroslava Hojdara *Táborské popraviště* (HOJDAR, 2012). Vyprávění, doplněné o dobové fotografie obětí působí na emocionální složku vědomí žáků, čímž dochází k formativnímu působení (BENEŠ in ŠOBÁŇOVÁ, 2012: 160). Z knihy *Táborské popraviště* je citováno v závěru edukačního programu. Učitelé pak mohou na program navázat exkurzí na tábořské popraviště, kde mají žáci za úkol spočítat jména popravených na dřevěné bariéře s bronzovou mříží, která byla na místě osazena v roce 1985. Zjistí, že dvě jména chybí. Jde o kolaboranty a zrádce Jana Kukačku a Františka Zámorského. Jsou popraveni jako ostatní, neboť ani pro nacisty nemají žádnou cenu, protože kdo zradil jednou, zradí i podruhé (HOJDAR, 2012: 168). V případě, že učitelé exkurzi neuskuteční, téma je rozvedeno ještě v rámci edukačního programu Heydrichiáda prostřednictvím fotografií v promítané prezentaci.



Program Heydrichiáda navazuje na učivo vzdělávacího oboru Dějepis oblasti Člověk a společnost, které se věnuje druhá světové válce, holocaustu, domácímu i zahraničnímu odboji, situaci v našich zemích a také politickým, mocenským a ekonomickým důsledkům druhé světové války. Zároveň program zasahuje hned do několika průřezových témat. Vedle už několikrát zmiňovaného tématu Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech se logicky nabízejí také Výchova demokratického občana a Osobnostní a sociální výchova. Průřezová témata se dotýkají aktuálních problémů současného světa a stávají se významnou a nedílnou součástí vzdělávání. Jejich prostřednictvím dochází k rozvoji osobnosti žáka především v oblasti postojů a hodnot (Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání: 103). Konkrétní příklady nesmírné statečnosti těch, kteří se nebáli riskovat vlastní životy a aktivně se zapojovali do protifašistického odboje, a na druhé straně projevy zrady, zbabělosti, kolaborantství a bezbřehé krutosti vedou k uvědomování si mravních rozměrů různých způsobů lidského chování. Mezi hodnoty, ke kterým lze prostřednictvím programu vychovávat, patří bezesporu odpovědnost, spravedlnost, respektování, ale především demokracie a nutnost tuto hodnotu bránit. Cílem průřezového tématu Výchova demokratického občana je vést k aktivnímu postoji v obhajování a dodržování lidských práv a svobod, k uvažování o problémech v širších souvislostech a ke kritickému myšlení. Také tuto oblast může muzejní edukační program zaměřený na jednu z nejtragičtějších událostí našich novodobých dějin účinně pokrýt, a to právě skrze tragické osudy konkrétních obyčejných lidí, kteří před několika desítkami let mohli být našimi sousedy.

### **3.4 Galerijní programy**

Také galerijní programy Husitského muzea skýtají možnosti prohlubovat v dětech kladný vztah ke kulturnímu a historickému dědictví, uvědomovat si jeho důležitost a poznávat jej prostřednictvím prezentace nejen významných událostí, ale i osobností společenského a kulturního života regionu, ve kterém žijí.

Nejnavštěvovanějším galerijním programem byl v roce 2018 program s názvem Tvary a barvy aneb od realismu k moderně. Navazoval na dvě souběžné krátkodobé muzejní výstavy významného portrétisty Josefa Štajnohra a geniálního mistra barev Bohuslava Lamače.

Galerijní program navazoval na vzdělávací oblast Umění a kultura, vzdělávací obor Výtvarná výchova. Žáci měli možnost seznámit se s tvorbou dvou výrazných výtvarných osobností regionu, ve kterém žijí. Odlišnost přístupů obou umělců umožňovala dětem rozpoznat rozdíly mezi realismem a abstrakcí. V průběhu programu si žáci vyzkoušeli porovnat různé interpretace obrazového vyjádření, zamysleli se nad možnými symboly, za pomoci exprese vyjadřovali vlastní pocity a nálady, které v nich díla vzbuzovala. Pod vedením lektorů měly děti možnost odhalit, v čem se oba malíři odlišují, ale také se samy pokoušely objevit, co mají společného. Na závěr programu se žáci realizovali ve výtvarné dílně, kde si zkoušeli různé výtvarné techniky od malby přes linoryt až po kresbu.

Cílem programu bylo mimo jiné představit významné umělce, jejichž život a tvorba spadají do dvacátého století. Oba dokázali svým dílem překročit hranice regionu a stát se významnými osobnostmi české výtvarné scény. Vyvolat u dětí zájem o jejich osudy a seznámit se s jejich tvorbou je způsob, jak probudit hrdost a sounáležitost s místem, kde samy žijí, a naučit je tak pozitivně vnímat svoje tradice a kulturní dědictví.

Galerijní programy nemá Husitské muzeum ve stálé nabídce. Muzejní pedagog je připravuje vždy k aktuálním výstavám galerií, které náležejí ke gotickému sálu Staré radnice, kde muzeum sídlí. Přesto mají mezi ostatními programy své významné místo, neboť sledují stejné cíle, ale pokoušejí se k dětem promlouvat odlišným jazykem – skrze umění a jeho reflexi.

### **3.5 Sobotníci**

*Slyším a zapomínám, vidím a vzpomínám si, dělám a rozumím* (Staré čínské přísloví a motto dětských muzeí. JŮVA, 2004: 121).

Velmi specifickým doprovodným programem Husitského muzea v Táboře je cyklus vlastivědných vycházek s názvem Sobotníci. Každou druhou sobotu v měsíci připravují historičky Husitského muzea exkurzi po Táboře a jeho okolí. Rozličná témata reflektují historické události, místní specifika, významné osobnosti regionu i zajímavé reálie. Muzejní pedagog v návaznosti na zvolené téma zpracovává speciální program pro děti.

Na rozdíl od jiných doprovodných programů jsou Sobotníci výjimeční svojí pravidelností. Od toho se odvíjí také struktura návštěvníků, která je z větší části stabilní. Dětskou verzi Sobotníků navštěvuje pravidelně stálá skupina dětí, kterou jen tu a tam doplní nový příchozí. I proto tento program skýtá větší možnosti, jak se podílet na

systematičtější podněcování zájmu účastníků exkurzí o region, ve kterém žijí, a budovat jejich vztah ke kulturně historickému dědictví.

Další specifikum tohoto programu spočívá v jeho lokaci. Exkurze patří podle klasifikace Josefa Beneše mezi terciální okruh programů, které probíhají zcela mimo budovu muzeí (BENEŠ in JAGOŠOVÁ, JŮVA, MRÁZOVÁ, 2010: 222). Nevyužívá se zde tedy sbírkového fondu, ale místních reálií, pamětihodností, objektů. Témata celorepubliková (první a druhá světová válka, vznik republiky, TJ Sokol) i nadregionální (Světový den vody, prusko-rakouská válka) jsou aplikována na místní poměry a vždy jsou představována především v regionálních souvislostech. Díky seznámení se s dějinami místa, ve kterém děti žijí, dochází k mnohem konkrétnějšímu poznání a tím i k trvalejšímu uchování nabytých poznatků. Na podobném principu fungují také regionální učebnice dějin, které patří k novým trendům v aktivizaci muzejních návštěvníků, a to především v oblasti spolupráce muzea a školy (srov. BURIÁNKOVÁ, KOMÁRKOVÁ, ŠEBEK, ed., 2010: 300). Kromě těchto „velkých“ témat tvůrci exkurzí reflektují konkrétní regionální události a osobnosti, stavby a přírodní zajímavosti. V hledáčku Sobotníků se tak objevil například sochař Josef Václav Dušek, architekt Theodor Petřík, nejvýznamnější starosta města Václav Soumar, táborské střední školy, knihovna, sedmikmenná lípa osvobození či dnes již záložní vodárna a úpravna vody Rytíř na Jordáně.

Cyklus vlastivědných vycházek plně respektuje zásadní principy muzejní pedagogiky, jako je přiměřenost, emocionálnost, ale také názornost a aktivnost – učení prostřednictvím činnosti a vlastní zkušenost (srov. JŮVA, 2004: 121). Dítě si nejlépe pamatuje to, co samo dělá, a to až z devadesáti procent (srov. RIEFOVÁ, 1999: 256). Jako příklad poslouží sobotnický program na téma Velké návraty aneb jak žili jsme v Táboře před sto lety koncipovaný ke stému výročí konce první světové války a vzniku Československé republiky. Program navazoval na exteriérovou panelovou výstavu Husitského muzea umístěnou na Novém a Starém Městě. Řešení některých úloh bylo závislé na hledání v textu a obrázcích na jednotlivých panelech. Osu programu však tvořila hra, při které šlo o nalezení co nejvíce potravinových lístků, případně jejich směnu s ostatními tak, aby děti poskládaly vyvážený jídelníček na celý týden. Během programu si jeho účastníci uvědomili, jak těžké bylo za války přežít na frontě i v zázemí. Reflektováno bylo i téma válečných migrantů, kteří se hned po začátku frontových bojů přesouvali do bezpečnějších částí mocnářství. Přes Tábor vedla jedna z hlavních železničních cest, program tedy logicky začínal u nádraží. Projížděli tudy vojáci jak na

východní, tak na jižní frontu. V místních školách se zřizovaly lazarety pro raněné. Na konci války vítalo tábořské nádraží vojáky c.k. armády stejně jako vracející se legionáře. Svou památnou větu „Tábor je náš program“ zde při jedné ze zastávek na cestě z exilu do vlasti vyslovil první československý prezident Tomáš Garrigue Masaryk. Stěžejní obsahy prezentovaného tématu byly zprostředkovány z části výkladem, ve zbytku prostřednictvím práce ve skupinách, vyplňováním pracovních listů a hrou.

Téměř vždy se při Sobotnicích najde prostor pro propojení aktuálního tématu s předchozími, tudíž dochází k posílení dříve získaných znalostí a vědomostí. Děti, které navštěvují exkurze opakovaně, si vybavují nabyté informace a často je dokáží použít v souvislostech. Zájem o historii regionu, ve kterém žijí, se projevuje právě v pravidelné návštěvnosti Sobotníků, ale i dalších doprovodných programů muzea.

Husitské muzeum, stejně jako jiná současná muzea, která jsou zaměřená také na dětského návštěvníka, usiluje o propojení s okolním prostředím. Exkurze do historických památek a dalších zajímavých míst regionu jsou jednou z aktivit, které rozvíjejí tvůrčí komunikaci mezi svými návštěvníky a nejen muzealizovanou, ale i současnou realitou (srov. JÚVA, 2004: 136).

## Závěr

*„Péče o kulturu a kulturní dědictví může být úspěšná jen do té míry, do jaké dokážeme probudit v dalších generacích zájem o pozůstatky minulých dob, ať už hmotné či nehmotné. Vzdělávací systém musí překonat dosavadní částečný resortismus a dále se otevírat dalším formám, jakými jsou např. zážitkové vzdělávání v muzeích, galeriích, památkových objektech, archivech a knihovnách, přímý kontakt s pamětníky a významnými osobnostmi v různých oborech lidské činnosti, výtvarné dílny, environmentální výchova atp.“ (Plán implementace Státní kulturní politiky na léta 2015– 2020).*

Pěstovat v dětech a mladých lidech lásku k historii a kladný vztah k místu, ve kterém žijí, patří mezi všeobecné cíle středoevropské vzdělávací politiky. Při plnění tohoto nelehkého úkolu mají velký význam právě paměťové instituce, které mohou velice účinně navázat na formální vzdělávání a umožnit prezentaci kulturního dědictví v celé jeho šíři. Předmětem této práce bylo přiblížit možnosti muzejní edukace při utváření pozitivního vztahu dětí a mládeže k historii místa, ve kterém žijí, potažmo k dějinám jako takovým. Pro doložení, jakými metodami, postupy a skrze jaké cíle je toho možné dosáhnout posloužil popis několika vytipovaných edukačních programů Husitského muzea v Táboře.

Vzdělávání v muzeu je založené především na setkání návštěvníka s autentickými památkami minulosti a z pedagogického hlediska představuje právě toto setkání významný edukační potenciál. Muzejní pedagogika využívající řadu aktivizujících a netradičních výukových metod se podílí na předávání duchovního majetku z generace na generaci (srov. PRŮCHA, 2000: 14). Je tedy logické, že právě k účinnému propojení školního vzdělávání a neformální edukace, kterou nabízejí muzea, galerie, ale také například knihovny a archivy, je věnováno stále více pozornosti. O tom vypovídá i projekt ministerstva školství Vzdělávací programy paměťových institucí do škol, jehož cílem je ověřit vliv zážitkové pedagogiky na zvýšení kvality výuky společenskovedních předmětů na základních školách. Husitské muzeum v Táboře bylo do projektu zařazeno hned v první jeho etapě a tato skutečnost byla v bakalářské práci rovněž zohledněna.

Úvodní kapitola byla věnována muzejní pedagogice jako jedné z pedagogických disciplín s ohledem na její edukační potenciál, vymezení pojmu kulturně historické dědictví, a také otázce, proč je důležité k podobným hodnotám vychovávat.

Druhá část navazovala na předchozí kapitolu provázáním obecných východisek muzejní edukace s konkrétním prostředím jednoho z jihočeských muzeí. Edukace v Husitském muzeu si začala systematicky rozvíjet od roku 2010, kdy byla již v konkrétních krocích začleněna do střednědobé koncepce organizace. Stěžejním krokem bylo v témže roce zřízení pozice muzejního pedagoga.

Třetí část bakalářské práce se zaměřila na několik vybraných doprovodných programů Husitského muzea. Konkrétně řešila, skrze jaké cíle, metody a obsahy se tyto aktivity mohou podílet na výchově ke vztahu ke kulturně historickému dědictví. Na základě popisu doprovodných programů Husitského muzea v návaznosti na předchozí kapitoly lze obecně shrnout, že muzejní edukace má oproti formálnímu vzdělávání výhodu v atraktivnějších metodách výuky a v možnosti využívání sbírkového fondu instituce. Animace, hra, zážitek, objektové vyučování, to vše se stává v rukách zkušeného lektora velmi účinnými nástroji, kterými lze podněcovat zájem dětí a mladých lidí o historii místa, kde žijí, a potažmo i o dějiny celé země a její kulturní dědictví.

## Seznam použitých zdrojů

ASHWORTH, G. J., GRAHAM, B. and TUNBRIDGE, J. E. (2000) *A Geography of Heritage: Power, Culture and Economy*, London: Arnold. ISBN 0340677783.

BURIÁNKOVÁ, M., KOMÁRKOVÁ, A., ŠEBEK, F. (eds.). *Úvod do muzejní praxe: učební texty základního kurzu Školy muzejní propedeutiky Asociace muzeí a galerií České republiky*. Praha: Asociace muzeí a galerií České republiky, 2010. ISBN 978-80-86611-40-2.

DOSTÁL, J. *Badatelsky orientovaná výuka: kompetence učitelů k její realizaci v technických a přírodovědných předmětech na základních školách*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2015. ISBN 978-80-244-4515-1.

FOLTÝN, D. *Prameny paměti: sedm kapitol o kulturně historickém dědictví pro potřeby výchovné praxe*. V Praze: Katedra dějin a didaktiky dějepisu Pedagogické fakulty UK, 2008. ISBN 978-80-7290-352-8.

GOTTLIEB, J, KLIPCOVÁ, B. *Za hrou do muzea – a zpět*. Jičín: Regionální muzeum a galerie v Jičíně, 2007.

HOJDAR, J. *Táborské popraviště: Heydrichiáda v jižních Čechách*. Tábor: Město Tábor, 2012. ISBN 978-80-260-1702-8.

HORÁČEK, R., ZÁLEŠÁK, J.(eds.). *Aktuální otázky zprostředkování umění: teorie a praxe galerijní pedagogiky, vizuální kultura a výtvarná výchova*. Brno: Masarykova univerzita, 2007. ISBN 978-80-210-4371-8.

JAGOŠOVÁ, L., JŮVA V., MRÁZOVÁ L. *Muzejní pedagogika: metodologické a didaktické aspekty muzejní edukace*. Brno: Paido, 2010. Kultura a edukace. ISBN 978-80-7315-207-9.

JAGOŠOVÁ, L., KRÁLOVÁ, J. *Aktuální kontury profese muzejního pedagoga. Reflexe kvalifikační profilace pracovníků v oblasti muzejní pedagogiky na příkladu Komise pro práci s veřejností a muzejní pedagogiku AMG ČR*. *Muzeológia a kultúrne dedičstvo*, 2017, roč. 5, č. 2, s. 141153

JŮVA, V. *Dětské muzeum: edukační fenomén pro 21. století*. Brno: Paido, 2004. ISBN 80-7315-090-5.

KAPLÁNEK, M. *Animace*. Praha: Triangl, 2013. ISBN 978-80-262-0565-4.

KYRIACOU, C. *Klíčové dovednosti učitele: cesty k lepšímu vyučování*. Praha: Portál, 2004. Pedagogická praxe. ISBN 80-7178-965-8.

MARTINEC, T. *Prožitek flow, výtvarná tvorba a vnímání uměleckých děl*. In HORÁČEK, R. a ZÁLEŠÁK J., (eds.). *Aktuální otázky zprostředkování umění: teorie a praxe galerijní pedagogiky, vizuální kultura a výtvarná výchova*. Brno: Masarykova univerzita, 2007. ISBN 978-80-210-4371-8.

NAKONEČNÝ, M. *Základy psychologie*. Praha: Academia, 1998. ISBN 80-200-0689-3.

PARKAN, F. *Výchova ke vztahu ke kulturně historickému dědictví. Metodická příručka*. Praha: Univerzita Karlova, 2008. ISBN 978-80-7290-287-3.

PRŮCHA, J., WALTEROVÁ, E., MAREŠ, J. *Pedagogický slovník*. Praha: Portál, 1995. ISBN 80-7178-029-4.

PRŮCHA, J. *Moderní pedagogika: [věda o edukačních procesech]*. Praha: Portál, 1997. ISBN 80-7178-170-3.

PRŮCHA, J. *Přehled pedagogiky: úvod do studia oboru*. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-7178-399-4.

POLÁKOVÁ, Z. et. al. *Inspiration muzejní pedagogiky*. Brno: Moravské zemské muzeum, 2010. ISBN 978-80-7028-364-5

RIEFOVÁ, S. *Nesoustředěné a neklidné dítě ve škole*. Praha: Portál, 1999. ISBN 80-7178-287-4.

SMÉKAL, V., VÁŽANSKÝ, M. *Základy pedagogiky volného času*. Brno: PAIDO, 1995. ISBN 80-901737-9-9.

SPOUSTA, V. et al. *Teoretické základy výchovy ve volném čase*. Brno : Vydavatelství MU, 1994. ISBN 80-210-1007-X.



SPOUSTA, V. *Metody a formy výchovy ve volném čase: kultura a umění ve výchově*. Brno: MU, 1996. ISBN 80-210-1275-7.

SLAVÍK, J. *Umění zážitku, zážitek umění: teorie a praxe artefietiky*. Praha: Univerzita Karlova, 2001. ISBN 80-7290-066-8.

ŠOBÁŇOVÁ, P. *Edukační potenciál muzea*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2012. ISBN 978-80-244-3034-8.

ŠOBÁŇOVÁ, P. *Muzejní expozice jako edukační médium*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2014. ISBN 978-80-244-4302-7.

ŠMAHEL, F. *Husitské Čechy: struktury, procesy, ideje*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2008. Česká historie. ISBN 978-807106-938-6.

TOMEŠKOVÁ, K. *Otevřená klenotnice poznávání: didaktické analýzy edukačních programů Muzea Komenského v Přerově*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2015. ISBN 978-80-244-4622-6.

VYBÍRAL, Zdeněk. *Animace a interpretace kulturního dědictví*. Opava: Slezská univerzita Opava, 2015.

Husitské muzeum v Táboře. *Výroční zprávy Husitského muzea v Táboře za rok 2010–2018*. [cit. 1. 10. 2018]. Dostupné na WWW: <<http://www.husitskemuzeum.cz/category/dokumenty/>>.

*Narizení vlády č. 399/2017 Sb.* [cit. 12. 1. 2019]. Dostupné na WWW: <<https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2017-399>>.

*Plán implementace Státní kulturní politiky na léta 2015–2020*. Ministerstvo kultury. [cit. 10. 12. 2018]. Dostupné na WWW: <<https://www.mkcr.cz/statni-kulturni-politika-69.html>>.

*Profesní etický kodex ICOM pro muzea*. ICOM 2006. ISBN N 92-9012-260-9 [cit. 1. 10. 2018]. Dostupné na WWW: <[http://www.mzm.cz/fileadmin/user\\_upload/dokumenty\\_mzm/eticky\\_kodex\\_ICOM.pdf](http://www.mzm.cz/fileadmin/user_upload/dokumenty_mzm/eticky_kodex_ICOM.pdf)>.

*Projekt CZ.04.1.03/3.1.15.2 Metodika pro implementaci Výchovy ke vztahu ke kulturně historickému dědictví do Školních vzdělávacích programů.* [cit. 23. 10. 2018]. Dostupné na WWW: <<http://muzeumpe.cz/vychova.html>>.

*Projekt CZ.1.07/1.1.00/08.0083 Kulturně historické dědictví jako východisko pro rozvoj znalostí, schopností a dovedností žáků ve vzdělávání pro udržitelný rozvoj místních komunit.* [cit. 23. 10. 2018]. Dostupné na WWW: <<https://databaze.op-vk.cz/Project/Detail/34>>.

*Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání.* Praha: MSMT 2016. [cit. 6. 8. 2018] Dostupné na WWW:<<http://www.nuv.cz/t/rvp-pro-vseobecne-vzdelavani>>.

*Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání.* Praha: MSMT 2015. [cit. 9. 8. 2018]. Dostupné na WWW:<[http://www.nuv.cz/uploads/RVP\\_ZV\\_2016.pdf](http://www.nuv.cz/uploads/RVP_ZV_2016.pdf)>.

*Statistická data v publikacích Archivy . NIPOS.* [cit. 4. 2. 2019]. Dostupné na WWW: <<http://www.nipos-mk.cz/?cat=126>>.

*Strategie vzdělávací politiky České republiky do roku 2020, Neformální vzdělávání.* [cit. 1. 10. 2018]. Dostupné na WWW:<[Http://www.msmt.cz/uploads/Strategie\\_2020\\_web.pdf](http://www.msmt.cz/uploads/Strategie_2020_web.pdf)>.

*Střednědobá koncepce činnosti a rozvoje Husitského muzea v Táboře v letech 2010–2016: Aktualizace k 30. 6. 2013.* Tábor, 2013. [cit. 26. 10. 2018]. Dostupné na WWW: <<https://www.mkcr.cz/husitske-muzeum-v-tabore-134.html>>.

*Vyhlášení pokusného ověřování Vzdělávací programy paměťových institucí do škol.* [cit. 21. 1. 2019]. Dostupné na WWW:<<http://www.msmt.cz/vzdelavani/zakladni-vzdelavani/vyhlaseni-pokusneho-overovani-vzdelavaci-programy-pametovych>>.

## **Abstrakt**

NIMRICHTROVÁ, K. *Podpora zájmu dětí o historii svého regionu v doprovodných programech Husitského muzea v Táboře*. České Budějovice 2019. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Teologická fakulta. Katedra pedagogiky. Vedoucí práce A. Dudová.

**Klíčová slova:** muzejní pedagogika, zážitková pedagogika, edukace, kulturně historické dědictví, pedagogika volného času, hra, muzeum, galerijní programy, edukační programy, sbírkový předmět, objektové vyučování

**Abstrakt:** Předmětem bakalářské práce jsou možnosti muzejní edukace při utváření pozitivního vztahu dětí a mládeže k historii místa, ve kterém žijí, potažmo k dějinám jako takovým. Cílem je popsat vybrané aktivity Husitského muzea s ohledem na jejich možnosti podpořit zájem dětí o historii svého regionu a budovat vztah ke kulturnímu dědictví. Úvodní kapitola je věnována seznámení s edukačním potenciálem muzeí a galerií a vymezení pojmu kulturně historické dědictví. Ve druhé části je zhodnocen současný stav muzejní edukace v Husitském muzeu. Třetí část se zabývá popisem jednotlivých doprovodných programů Husitského muzea s důrazem na jejich cíle, metody a obsahy, kterými lze podpořit a rozvinout zájem účastníků těchto programů o historii regionu, ve kterém žijí.

## **Abstract**

Supporting children's interest in the history of their region in educational programs of The Hussite Museum of Tábor

**Keywords:** museum education, experience education, education, cultural heritage, free time education, game, museum, gallery programs, educational programs, museum object, musealia, object learning

**Abstract:** This bachelor thesis examines the role of museum education in developing positive relationship of children and youth towards history of the region, in which they live and the history in general. Selected activities of the Hussite Museum of Tábor are described while considering their respective impact on children's interest in history of their region and on cultivating their understanding of cultural heritage. The introduction defines the term "cultural heritage" and considers the educational potential of museums and galleries. The following part assesses current state of museum education in the Hussite Museum. The third part describes individual programs of the Hussite museum, focusing on those educational goals, methods and contents which support the participants of these programs in developing their interest in the history of the region.